

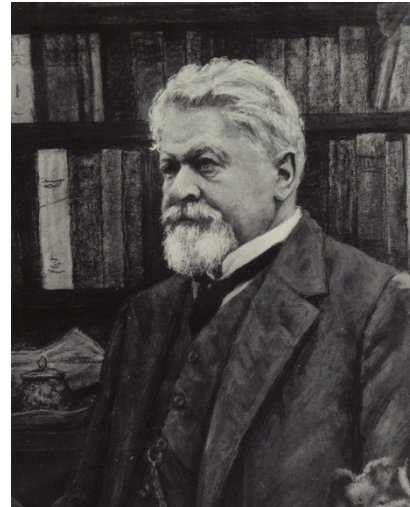
PM om Skangal

1995-05-19

Författare: Advokat Claës Palme

Min mor föddes i Riga år 1890. Hennes farfar, som var rådsherre i Riga, köpte 1843 två stora lantegendomar - den ena Muremois och den andra Skangal. Det var betydande egendomar. Gårdarna som ligger ca 10 svenska mil från Riga har en intressant svensk anknytning. Bägge gårdarna gavs nämligen av Gustav II Adolf till Axel Oxenstierna. Det dåvarande Livland tillhörde Sverige 1621 - 1721. Under reduktionen drogs gårdarna in till Kronan. I freden i Nystad 1721 avträdde Sverige Livland och Estland till Ryssland. Katarina II skänkte gårdarna till en tysk-baltisk familj vilkens namn jag just nu inte erinrar mig. 1843 kom sålunda bägge gårdarna i familjen von Knieriems ägo. Johan August von Knieriems äldste son Conrad erhöll i arv Muremois efter sin far, medan Skangal kom att tillföras min morfar Woldemar von Knieriem.

(Foto av målning: Woldemar von Knieriem)

Woldemar von Knieriem var rektor för Polytechnikum i Riga och han var professor i agronomi och kemi. Till professuren i lantbruk hörde att han disponerade den till Polytechnikum tillhörande gården Peterhof utanför Riga. Dit kom hans teoretiska undervisning att förläggas och på Peterhof uppfördes nödvändiga byggnader för undervisning såsom laboratorier, hörsalar, djurstallar, student- och personalbostäder. Man kan säga att här föreligger en stark likhet med Ultuna utanför Uppsala. Peterhof var den enda av sitt slag i den delen av Ryssland och drog därför till sig studenter från alla Östersjöländerna med också Polen och Ryssland. Anläggningen växte snabbt. 1892 var 146 studenter knutna till Peterhof. Anläggningen Peterhof var som en liten stad för sig själv.

Min mormor, Elisabeth von Knieriem var chef för den praktiska delen. *(Foto av målning: Elisabeth Woldemar von Knieriem)*

Hon hade överinseende inte bara över studenternas inkvartering utan också över alla andra praktiska göromål som är förknippade med ett stort hushåll. Som en kuriositet kan nämnas att man förutom köks- och städpersonal hade två anställda som skötte de många fotogenlamporna. Dessutom fanns det två sko- och stövelsborstare för studenterna. 1905, då det var svåra oroligheter i området, placerades en kosacktrupp på ca 100 man som skydd för Peterhof, men oroligheterna bedarrade så småningom. Under första världskriget och den efterföljande revolutionen i Ryssland drabbades morföräldrarna av svåra olyckor. Peterhof brändes upp och därmed morföräldrarnas alla ägodelar, bl.a. ett värdefullt bibliotek. Det enda som räddades var en liten dopklänning som användes inom familjen och namnen på dem, som burit klänningen vid sina dop, hade broderats på. Denna lilla klädespersedel, som förvarats i en kartong, togs av en trotjänare vid namn Aboling, som till fots begav sig till Riga och därmed räddades dopklänningen som numera finns i min ägo.

Efter första världskriget blev Lettland en egen fri stat. Det ekonomiska läget i landet var mycket ansträngt. En av de första åtgärderna som genomfördes var en jordreform - d.v.s. de stora godsena - som till ganska stor del ägdes av tysk-baltiska familjer - indrogs till staten. I systemet ingick att ägarna

till marken fick behålla en viss obetydlig del av godset. Denna indragning drabbade även min morfar som ägare till Skangal. Godset indrogs men min morfar fick behålla 52 ha - i och för sig mycket god lantbruksmark. Mina morföräldrar inrättade sig nu så att vintertid bodde de i Riga men under somrarna på Skangal. Nu skall här sägas att förhållandena på Skangal var utomordentligt primitiva med dagens mått mätt. Bilar förekom inte i trakten. I huset fanns inte vatten indraget utan det fick hämtas i två stora tunnor som stod uppställda på bakgården. Det fanns inget avlopp och naturligtvis fanns inte värmeledning. Det fanns inte telefon, radio eller egentligen inte några andra moderna företeelser. Emellertid ordnades det för mig och mina syskon så att vi fick hälsa på våra morföräldrar på Skangal varje sommar. Denna kutym började 1922.

Första året for mamma över med oss, men ofta stannade hon hos min pappa i Stockholm. (Foto av Målning: Elisabeth född von Knieriem gift Palme)

Min pappa hade inte möjlighet att tillbringa så mycket tid på Skangal under sommaren. I hans funktion ingick att ordna transport till Skangal. Det fanns ingen reguljär passagerartrafik med båt till Riga annat än i mycket sällsynta fall. Istället brukade min pappa söka kontakt med något mindre lastfartyg som skulle över till Riga och på ett sådant fartyg hyra kaptenens hytt. På så sätt for vi syskon över till Riga - ofta under svåra anfall av sjösjuka. Från Riga for vi med tåg till Lode där vi hämtades av ett dubbelspann med en stor s.k. jaktvagn och dessutom med en enbetshäst och körde till Skangal.

När vi kom till Skangal var verandan klädd med blomgirlander, kransar och två korslagda svenska flaggor toppen av verandataket. Vår stora koffert bars in - en koffert som kom att bli en viktig företeelse. När den packades upp på Skangal var allt glädje. När kofferten två månader senare bars fram för att packas då sörjde mina morföräldrar inklusive mormors syster Hortensia - kallad tante Ocka. Vi upplevde underbara, lyckliga somrar på Skangal. Oförglömliga!

(Foto: Familjen samlad på Skangals Veranda)

Så började krigets åskor att åter mullra. Min mormor (som blivit änka) fick vi hem med flyg i sista momangen i september 1939. Hon levde sedan hos oss till sin död och hon ligger begravd i Nyköping.

Skangal annekterades av militären som hade olika aktiviteter på och omkring Skangal. Vid ett tillfälle i början av 1980-talet besökte jag Skangal och då var corps de logiet ännu ganska välskött. Sedan flyttade militären ut och då blev efter ett halvår alla fönster, alla dörrar stulna. Mycket av golvplanket var också uppbrutet och stulet.

Nu börjar det andra och viktiga kapitlet om Skangal.

I pressen började det förekomma notiser om att personer som haft egendom i Lettland kunnat återförvärva denna. Jag satte mig in i den juridiska situationen och påbörjade vissa undersökningar. Jag fann så småningom en väg, på vilken man skulle kunna finna framgång. Efter flera år av kontinuerliga ansträngningar kom plötsligt det glädjande beskedet att Skangal nu kunde återlämnas. Detta var goda nyheter. Nu började nästa stora problem. Vad skulle vi göra med Skangal - vilka möjligheter hade vi att återställa Skangal? Hur skulle vi kunna finna användning för Skangal? I denna belysning föreföll situationen svår - nästan hopplös. Jag beslöt att fara över och se på Skangal. Jag fick sällskap av min brorson Mårten. På flygresan över fanns också en person iklädd en uniform som jag

inte riktigt kände igen. Jag gick fram till honom och frågade vem han var och vad han gjorde. Han meddelade att han var frälsningssoldat och att hans namn var Bertil Rodin. Frälsningsarmén hade en ganska stor anläggning i Riga. Jag berättade för honom att jag ärvt en lantgård som vi inte visste hur vi skulle hantera och bad Bertil Rodin att ringa mig när han kom till Stockholm.

Därefter gav Märten och jag oss iväg på vår fortsatta resa till Skangal. Vi mötte en del maffialiknande företeelser. Vi lämnade Skangal nästa dag och flög hem. Märten och jag var allvarligt oroade över situationen. Emellertid hade jag fått ett uppslag - varför inte söka kontakt med Frälsningsarmén och se om där fanns hjälp att få? Efter några veckor ringde mig Bertil Rodin och jag bad honom komma upp på mitt kontor. Vi hade en mycket kort överläggning, som slutade med att jag sade honom att om det bara ginge att genomföra så vore jag beredd att skänka Skangal till Frälsningsarmén. Efter detta började ett kontinuerligt utbyte av förslag och beräkningar där Bertil Rodins insatser var helt avgörande. Han tog upp problemet med alla dem i Frälsningsarmén, som hade ett avgörande inflytande. Han planerade hur Skangal skulle kunna användas. Han planerade den ekonomiska situationen.

Vi kom sedan att få kontakt med andra befattningshavare inom Frälsningsarmén och planerna fick alltmer stabil karaktär. Det stod klart att Skangal måste genomgå omfattande reparationer för att kunna fungera. De planer, som vi diskuterade, var att Skangal - förutom att vara skola för medlemmar i Frälsningsarmén - skulle ha tre huvudsakliga områden. Den första verksamheten skulle vara att skapa ett hem för småpojkar som förekom på gatorna - det var viktigt att leda dem in på rätta banor innan de utvecklades till s.k. "värstingar". Nästa verksamhet var ett mödrahem för unga mödrar med svårigheter. Meningen var att sådana mödrar skulle förbinda sig att stanna i minst 6 månader för att en rehabilitering verkligen skulle bli genomförbar. Den tredje verksamhetsgrenen skulle vara en jordbruksskola, som i samarbete med en i trakten redan befintlig jordbruksskola, skulle utvecklas till en omfattande rörelse.

(Foto: Syskonen Palme besökte Skangal 1994)

Skangals areal är 52 ha jordbruksmark varav 40 ha skulle kunna användas för skolan. Denna verksamhet skulle bedrivas med tanke på att min morfar, Woldemar von Knieriem, varit professor i jordbrukslära och under lång tid drivit lantbruksskolan vid Peterhof.

Vår värld har detta sekel genomgått många och svåra prövningar. Olyckor har kommit och återkommit och drabbat miljoner människor på olika delar av vår planet. Barn har, som så ofta förr, kommit att bli de svårt drabbade. Dessa barn är värda skydd och uppmuntran om så kan ske på det sätt som planeras för Skangal. Det är ett svenskt projekt, ägare är Frälsningsarmén i Sverige och gården är svensk tillhörighet. Det borde inte vara svårt att känna starkt för det arbete som planeras på Skangal.

Text: Advokat Claës Palme

Copyright: Frälsningsarméns Arkiv

För www.bootheum.se

Mars 2015